

الله محمد بن عبد الله

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش :
برنامه ریزی سیستم های اقتصادی

عنوان :
بررسی تأثیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) بر رشد اقتصادی کشورهای میزبان
منتخب در بلندمدت مبتنی بر رویکرد اقتصاد سنجی بیزینی

استاد راهنما :
دکتر رویا سیفی پور

استاد مشاور :
دکتر آزاده محرابیان

پژوهشگر :
حمیدرضا کوچکی متقی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

آستان ملکوتی و عظیم شأن خاتم الانبیاء، پیامبر خوبی ها و مهربانی ها
پیام دار صلح، رحمت و یکتاپرستی، اسوه بندگی و اخلاص
حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله)

تشکر و قدردانی :

بنام آنکه جان را فکرت آموخت
چراغ دل ز نور جان
برافروخت

ز فضلش هر دو عالم گشت روشن
ز فیضش خاک آدم گشت گلشن
پروردگار بزرگ و مهربان را شاکرم که مرا از الطاف و عنایات بی‌کرائش بی‌نصیب نگذاشته است که اگر توفیق و یاری او نبود انجام این کار مختصر نیز ممکن نمی‌شد.
پیش از همه بر خود لازم می‌دانم در ابتدا از زحمات، دعاها و حمایت‌های بی‌دریغ پدر و مادرم که چه در طی زمان تدوین این پایان‌نامه و دوران تحصیل، چه در امور دیگر پیوسته از آن بهره‌مند بوده‌ام، صمیمانه سپاسگزاری و قدردانی نمایم .

از سرکار خانم دکتر سیفی‌پور که قبول زحمت استاد راهنمایی این پایان‌نامه را عهده‌دار شدند و با بزرگواری در تکمیل این پایان‌نامه راهنمایی و مساعدت فرمودند، و از اساتید محترم مشاور و داور خانم‌ها دکتر محرابیان که از راهنمایی ایشان در انجام پژوهش برخوردار بودم و دکتر امین رشتی که زحمت داوری پایان‌نامه اینجانب را متقبل گردیدند قدردانی و تشکر ویژه می‌نمایم.

همچنین از تلاش و یاری برادرانم محمدرضا و علیرضا و دوستان گرامی‌ام آقایان محمدحسین شمشیری، محمد شیرجیان و سعید حدادی به خاطر کمک‌های ارزنده‌ای که در مرحله تهیه و تدوین پایان‌نامه داشتند نهایت امتنان و تشکر را دارم.
در آخر از خداوند متعال برای پدر و مادر و برادرانم، اساتید محترم و دوستانم توفیق روزافزون آرزو مندم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده فارسی.....
۲	فصل اول: کلیات و تعاریف.....
۲	مقدمه.....
۲	۱-۱- بیان مسئله.....
۳	۲-۱- اهداف تحقیق.....
۳	۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه و انتخاب آن.....
۴	۴-۱- سوالات و فرضیه‌های تحقیق.....
۴	۱-۴-۱- سوالات تحقیق.....
۴	۲-۴-۱- فرضیه‌های تحقیق.....
۴	۵-۱- مدل تحقیق.....
۴	۶-۱- روش تحقیق و وجه تمایز طرح پیشنهادی با سایر مطالعات در گذشته.....
۴	۷-۱- جامعه آماری و حجم آن.....
۵	۸-۱- تعاریف و واژه‌های کلیدی.....
۵	۱-۸-۱- سرمایه.....
۵	۲-۸-۱- سرمایه‌گذاری خارجی.....
۵	۳-۸-۱- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.....
۶	۴-۸-۱- اجزای تشکیل دهنده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.....
۶	۵-۸-۱- انواع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.....
۶	۶-۸-۱- سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی سرمایه‌گذاری اسنادی (FPI).....
۷	۷-۸-۱- رشد اقتصادی.....
۷	۸-۸-۱- رویکرد اقتصادسنجی بیزینی.....
۷	۹-۱- جمع بندی فصل اول.....
۸	فصل دوم: مرور مبانی نظری، پیامدها و عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سهم و تاثیر آن بر رشد اقتصادی.....
۹	مقدمه.....
۹	۱-۲- مبانی نظری علل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.....
۱۰	۲-۱-۱- نظریه‌های مبتنی بر بازار کامل.....
۱۰	۲-۱-۱-۱- فرضیه نرخ‌های متفاوت بازدهی.....
۱۱	۲-۱-۱-۲- نظریه تنوع در مجموعه دارائی‌ها.....

- ۱۱ نظریه اندازه بازار ۳-۱-۱-۲
- ۱۲ نظریه‌های مبتنی بر بازار ناقص ۲-۱-۲
- ۱۲ فرضیه سازمان صنعتی ۱-۲-۱-۲
- ۱۳ نظریه درونی سازی ۲-۲-۱-۲
- ۱۴ نظریه چرخه زندگی محصول ۳-۲-۱-۲
- ۱۶ فرضیه مکانی ۴-۲-۱-۲
- ۱۷ نظریه واکنش انحصار چندگانه ۵-۲-۱-۲
- ۱۷ نظریه روش ترکیبی ۶-۲-۱-۲
- ۱۸ سایر نظریه‌ها ۳-۱-۲
- ۱۸ نظریه مبتنی بر نقدینگی ۱-۳-۱-۲
- ۱۹ فرضیه مناطق پولی و تاثیر نرخ ارز ۲-۳-۱-۲
- ۱۹ نظریه مبتنی بر فرضیه کوچیما ۳-۳-۱-۲
- ۲۰ تئوری درونی و بیرونی (اجتناب از تقابل تجاری) ۴-۳-۱-۲
- ۲۰ نظریه فرار از مالیات ۵-۳-۱-۲
- ۲۰ عوامل تولید ارزان قیمت ۶-۳-۱-۲
- ۲۰ تغییرات قیمت‌های داخلی ۷-۳-۱-۲
- ۲۱ آثار و پیامد های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۲-۲
- ۲۱ پیامد های مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱-۲-۲
- ۲۱ جذب سرمایه ۱-۱-۲-۲
- ۲۱ انتقال تکنولوژی ۲-۱-۲-۲
- ۲۲ دانش مدیریت ۳-۱-۲-۲
- ۲۲ رشد اشتغال و توسعه سرمایه انسانی ۴-۱-۲-۲
- ۲۲ دستیابی به بازارهای صادراتی ۵-۱-۲-۲
- ۲۲ تأثیر مثبت در تراز پرداخت‌ها ۶-۱-۲-۲
- ۲۲ افزایش درآمد مالیاتی دولت ۷-۱-۲-۲
- ۲۲ توسعه صادرات و کاهش واردات ۸-۱-۲-۲
- ۲۳ افزایش نقدینگی و کارایی بازارهای سرمایه محلی ۹-۱-۲-۲
- ۲۳ پیامدهای منفی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۲-۲-۲
- ۲۴ عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۳-۲
- ۲۵ عوامل اقتصادی موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱-۳-۲
- ۲۶ منابع تولید ارزان ۱-۱-۳-۲

۲۶ اندازه بازار کشور میزبان	۲-۱-۳-۲
۲۶ هزینه تولید کشور میزبان	۳-۱-۳-۲
۲۷ عوامل سیاست‌گذاری اقتصادی موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۲-۳-۲
۲۷ سیاست پولی	۱-۲-۳-۲
۲۷ سیاست مالی	۲-۲-۳-۲
۲۷ سیاست ارزی	۳-۲-۳-۲
۲۸ سیاست‌های بازرگانی	۴-۲-۳-۲
۲۸ سیاست خصوصی‌سازی	۵-۲-۳-۲
۲۹ عوامل تشویقی و حمایتی موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۳-۳-۲
۲۹ عوامل طبیعی موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۴-۳-۲
۳۰ بررسی اهمیت و تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در رشد اقتصادی	۴-۲
۳۲ مطالعات صورت گرفته	۵-۲
۳۷ نتیجه‌گیری	۶-۲
۳۸ فصل سوم: مروری بر روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان و کشورهای منتخب	۳۸
۳۹ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان	۱-۳
۴۲ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه	۲-۳
۴۳ سرمایه‌گذاری خارجی در مالزی	۳-۳
۴۴ سرمایه‌گذاری خارجی در هند	۴-۳
۴۵ سرمایه‌گذاری خارجی در سنگاپور	۵-۳
۴۶ سرمایه‌گذاری خارجی در برزیل	۶-۳
۴۷ سرمایه‌گذاری خارجی در چین	۷-۳
۴۹ سرمایه‌گذاری خارجی در کره جنوبی	۸-۳
۵۱ سرمایه‌گذاری خارجی در ایران	۹-۳
۵۳ نتیجه‌گیری	۱۰-۳
۵۵ فصل چهارم: نتخاب و تخمین مدل و تحلیل نتایج	۵۵
۵۶ مقدمه	۵۶
۵۷ مدل تحقیق	۱-۴
۵۷ تابع تولید تحقیق	۲-۴
۵۹ معرفی متغیرها و تحلیل نتایج تخمین	۳-۴
۶۰ نتایج تخمین بر اساس تابع پیشین غیر آگاهی بخش	۱-۳-۴
۶۲ نتایج تخمین بر اساس تابع پیشین آگاهی بخش	۲-۳-۴

۶۵ نتیجه گیری
۶۶ فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۶۷ ۱-۵- جمع بندی و نتیجه گیری
۶۹ ۲-۵- پیشنهادات
۷۰ ۳-۵- پیشنهادات برای تحقیق بعدی
۷۱ پیوست ها
۷۱ ضمیمه الف
۷۱ الف-۱- توابع و اصول پایه ای
۷۲ الف-۲- مدل رگرسیون خطی نرمال چند متغیره با تابع پیشین مزدوج طبیعی
۷۳ الف-۲-۱- تابع درستنمایی
۷۴ الف-۲-۲- تابع پیشین
۷۴ الف-۲-۳- تابع پسین
۷۷ الف-۳- مقایسه مدل ها
۷۹ ضمیمه ب
۸۳ منابع فارسی
۸۷ منابع انگلیسی
۹۱ چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول ۱-۲: پیامدهای مثبت و منفی سرمایه گذاری مستقیم خارجی..... ۲۵
- جدول ۱-۳: درصد نسبت سرمایه گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی ایران..... ۵۳
- جدول ۲-۳: میزان سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب..... ۵۴
- جدول ۱-۴: نتایج تخمین بر اساس تابع پیشین غیر آگاهی بخش..... ۶۱
- جدول ۲-۴: نتایج تخمین بر اساس تابع پیشین آگاهی بخش..... ۶۳
- جدول ۳-۴: نسبت احتمال تابع پسین و احتمال وقوع مدل..... ۶۴

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار ۱-۲: حجم فروش یک صنعت در طول زمان..... ۱۹
- نمودار ۱-۳: جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی در سطح جهان..... ۵۴
- نمودار ۲-۳: جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی در دهه‌ی اول قرن ۲۱..... ۵۵

بسمه تعالی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۹۱۲۹۰۲۰۱۰
عنوان پایان نامه: بررسی تاثیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب در بلند مدت با رویکرد اقتصادسنجی بیزی		
نام و نام خانوادگی دانشجو: حمیرضا کوچکی متقی	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۵/۱۵	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۱/۶/۱۰
شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۵۰۳۵۷۰۰		
رشته تحصیلی: برنامه ریزی سیستم های اقتصادی		
استاد راهنما: دکتر رویا سیفی پور		
استاد مشاور: دکتر آزاده محرابیان		
آدرس: سعادت آباد میدان سرو خ پیوند ک ۱۴ پ ۸ واحد دوم شرقی		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): در بیشتر نظریات اقتصادی سرمایه به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی تلقی می شود اما کشورهای در حال توسعه معمولاً با کمبود سرمایه مواجه بوده اند.</p> <p>در گذشته این کشورها برای جبران کمبود سرمایه از استقراض خارجی استفاده می نمودند ولی به دلیل بحران های ناشی از بازپرداخت آن، بسیاری از این کشورها دچار مشکل شدند، بنابراین این کشورها تلاش و سعی نمودند از سرمایه گذاری مستقیم خارجی به جای استقراض خارجی جهت جبران کمبود سرمایه و ابزاری برای رسیدن به هدف رشد و توسعه اقتصادی استفاده نمایند.</p> <p>سرمایه گذاری مستقیم خارجی عامل مهمی در رفع شکاف پس انداز و سرمایه مطلوب، رفع شکاف ارزی (تجاری)، انتقال تکنولوژی، دانش فنی و شیوه های نوین مدیریتی و در نهایت بهبود بهره وری محسوب می شود.</p> <p>از دیگر خصوصیات این نوع سرمایه گذاری می توان به قبول مسولیت مالی، پذیرش ریسک در سود و زیان، انعطاف پذیری و سازگاری، کنترل و اداره واحد تولیدی اشاره نمود.</p> <p>از این رو در پژوهش حاضر درصدد بیان چگونگی تاثیر سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی به همراه بررسی و ارزیابی نوع و شدت تاثیر گذاری سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای میزبان در بلند مدت با رویکرد اقتصادسنجی بیزی و رگرسیون خطی نرمال چند متغیره برآمدیم.</p> <p>در این راستا تعداد ۳۰ کشور که عمدتاً در جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی موفق بوده اند و درآمد متوسط رو به بالا طبق گزارش بانک جهانی داشته اند انتخاب شدند که طی دوره ی زمانی (۲۰۱۰-۲۰۰۰) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.</p> <p>نتایج، حاکی از آن است که سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای مورد نظر دارای تاثیر مثبت و معنی دار بوده و همچنین از احتمال وقوع بالایی برخوردار است که این نتایج توسط دو شاخص دیگر اقتصادسنجی بیزی یعنی نسبت احتمال تابع پسین و احتمال وقوع مدل نیز مورد تائید و صحت قرار می گیرد.</p>		

تاریخ و امضاء:

مناسب است
 مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

مقدمه

در این فصل در نظر داریم که با بررسی اهداف، فروض، ضرورت ها و روش شناسی تحقیق چارچوب و ساختار کلی پژوهش حاضر را تبیین نماییم. تا خوانندگان محترم با مطالعه این فصل بتوانند با شالوده و ارکان اصلی تحقیق آشنایی پیدا کرده و با ایده گرفتن از مطالب این فصل از آنها جهت پژوهش‌های کاربردی بعدی در حوزه‌های مشابه استفاده ببرند.

۱-۱- بیان مسئله

دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی هدفی است که تمامی دولت‌ها و برنامه ریزان اقتصادی در جهان بر آن تاکید دارند و از آنجا که در تمام نظریات والگوه‌های رشد سرمایه به عنوان موتور محرکه و عامل قوی رشد و توسعه اقتصادی مطرح می‌باشد، فراهم آوردن سرمایه برای دستیابی به اهداف کلان اقتصادی (رشد و توسعه) یک امر ضروری است. فقدان سرمایه یکی از علل اصلی گرفتار آمدن بسیاری از کشورها در دور باطل فقر و توسعه نیافتگی شناخته شده است و علاوه بر آنکه بیکاری گسترده را به دنبال دارد موجب عقب‌ماندگی سطح تولید ملی شده و در مرحله بعدی به فقر اقتصادی می‌انجامد. در چنین شرایطی دولت‌ها نمی‌توانند به صورت مناسب به منابع مالی دسترسی داشته باشند و در نتیجه فعالیت‌های اقتصادی آنها برای رشد و توسعه با مشکل اساسی مواجه خواهد شد.

برای دستیابی به سرمایه‌های خارجی دو روش عمده ی متفاوت وجود دارد:

- روش وام‌گیری دولت از کشورها و موسسات مالی خارجی برای انجام برنامه‌های توسعه

- روش جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)^۱

بسیاری از کشورهای در حال توسعه جهت دستیابی به سرمایه‌های مورد نیاز خود دو روش مذکور را تجربه کرده‌اند. به طور مثال کشورهای آمریکای لاتین عمدتاً روش وام‌گیری را به کار گرفته‌اند و کشورهای جنوب شرقی آسیا نیز عمدتاً به سمت جذب سرمایه‌های خارجی روی آورده‌اند.

شکست اکثر کشورهای گروه اول (به‌دلیل بحران‌های ناشی از بازپرداخت وام‌های خارجی) و موفقیت قریب به اتفاق کشورهای گروه دوم این تصور جهانی را به وجود آورده که استفاده از سرمایه‌های خارجی با تاکید بر عملکرد دولت (البته بصورت مجری و عامل اقتصادی) محکوم به شکست است و در مقابل جذب سرمایه‌های خارجی بخصوص سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند به عنوان جانشینی برای استقرار خارجی و ابزاری برای رسیدن به هدف رشد اقتصادی موفقیت چشمگیری را به دنبال داشته باشد.

امروزه تلاش برای جذب سرمایه گذاری خارجی به یک رقابت جدی بین کشورها تبدیل شده است و موفقیت یک کشور در جذب FDI بالاتر نشانه ای بر درست بودن سیاست‌های اقتصادی آن کشور به شمار می‌رود.

^۱ - Foreign direct Investment

فصل اول

کلیات و تعاریف

۲-۱- اهداف تحقیق

الف- هدف از این تحقیق بررسی نظری و تجربی این است که آیا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند تاثیر معناداری در فرایند رشد اقتصادی کشورهای منتخب داشته باشد؟
 ب- نوع و شدت تاثیر گذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب چگونه است.
 ج- بیان چگونگی تاثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی (توسعه سرمایه- انسانی و تکنولوژی)

۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه و انتخاب آن

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه سیاست مداران، رسانه‌ها و علمای علم اقتصاد قرار گرفته است. این توجه بسیار را می‌توان در حجم انبوه ادبیات موجود در رابطه با این موضوع در مقالات، همایش‌ها، کنفرانس‌های علمی و رسانه‌های همگانی مشاهده کرد.

یکی از علل توجه به این امر را می‌توان در شاخص، قرار گرفتن جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عنوان یکی از معیارهای موفقیت دولت‌ها در عرصه اقتصاد و حتی سیاست در حوزه‌های داخلی و بین‌المللی اشاره کرد. بیشتر مطالعات صورت گرفته در این حوزه از تاثیر مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی حکایت دارد تا جایی که در قسمتی از ادبیات موجود در این موضوع، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عنوان کلید طلایی رشد و توسعه عنوان شده است؛ چنانچه در برخی از مطالعات تجربی مانند کشورهای جنوب شرقی آسیا موفقیت‌هایی از همین راه کسب شده است.

اما در مقابل برخی مطالعات دیگر مانند اندرس (۲۰۰۵)^۱، اگر وال (۲۰۰۰)^۲ و درات و همکاران (۲۰۰۵)^۳ نیز به بی‌تاثیری و گاهی تاثیر منفی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی در مواردی اشاره دارند.

جمع موارد فوق ما را به این نتیجه سوق می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تنهایی موجبات رشد اقتصادی را فراهم ننموده و شواهد تجربی و تاریخی و مطالعات صورت گرفته نیز نشان می‌دهد که این مهم مستلزم فراهم نمودن مجموعه‌ای از شرایط زیربناها و عوامل دیگری مثل انتقال تکنولوژی، ثبات اقتصادی، نقش دولت، سرمایه انسانی، امنیت اقتصادی و ... برای تاثیر گذاری مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی می‌باشد.

در گزارش کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (آنکتاد)^۴ "موسوم به گزارش سرمایه‌گذاری جهان ۲۰۱۰" که آمار مربوط به سرمایه‌گذاری در جهان را به تفکیک کشورها و تقسیم بندی منطقه جغرافیایی و اتحادیه‌های اقتصادی ارائه می‌نماید؛ با توجه به سرمایه‌گذاری در نیمه نخست سال ۲۰۱۰ پیش بینی کرده است که حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۱۰ بر خلاف سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۰۸ که شاهد کاهش و رشد منفی ۳۷ و ۱۶ درصدی بوده است، دارای رشد مثبت باشد. و این رشد در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ نیز ادامه یابد. از این رو در این تحقیق به بررسی و تاثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب می‌پردازیم و برخی علل و عوامل موثر در جذب و تاثیر گذاری سرمایه گذاری مستقیم خارجی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم.

¹-johnson, Andres(2005)

²- Paradeep, Agrawal(2000)

³-Ali, Darrat, samer, kherifi, mohamaf, soliman(2005)

⁴-United Nations Conference on trade and development(UNCTAD)

۴-۱- سوالات و فرضیه‌های تحقیق**۴-۱-۱- سوالات تحقیق**

- الف- نحوه اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کشورهای منتخب روی رشد اقتصادی آن‌ها در بلند مدت چگونه است؟
- ب- شدت اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی روی رشد اقتصادی کشورهای منتخب در بلند مدت در مقایسه با سرمایه‌گذاری داخلی چگونه است؟

۴-۲- فرضیه‌های تحقیق

- الف- تاثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب در بلند مدت مثبت و معنی دار است.
- ب- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب موجبات رشد اقتصادی بیشتری را نسبت به سرمایه‌گذاری داخلی فراهم می‌آورد.

۵-۱- مدل تحقیق

اقتصاد سنجی بیزی با وارد کردن "اطلاعات پیشین" در محاسبه تخمین ضرایب متغیرها، توانسته نقش محقق را در تصمیم‌گیری در مورد این محاسبه پررنگ تر کند. افراد زیادی معتقدند که اطلاعات بدست آمده از داده‌ها به تنهایی برای بدست آوردن تخمین مطمئن از ضرایب کافی نیست به همین علت اقتصاد سنجی بیزی با وارد کردن اطلاعات قبلی محقق، نا اطمینانی ناشی از انتخاب و نحوه تاثیرگذاری متغیرها را تا حد زیادی کاهش داده است از طرف دیگر داشتن اطلاعات بیشتر در مورد متغیرها نسبت به نداشتن آن بهتر است و این اطلاعات باعث تصریح بهتر مدل خواهد شد. البته در صورت عدم تمایل به استفاده از این اطلاعات و یا نداشتن چنین اطلاعاتی، در اقتصاد سنجی بیزی امکان در نظر نگرفتن آن در تخمین ضرایب نیز فراهم شده است. در مجموع امکان استفاده از "اطلاعات گذشته" در اقتصادسنجی بیزی یک مزیت مهم نسبت به اقتصادسنجی متعارف به حساب می‌آید.

از این رو در این تحقیق از رویکرد اقتصادسنجی بیزی با توجه به داشتن مزیت بالا استفاده می‌شود.

۶-۱- روش تحقیق و وجه تمایز طرح پیشنهادی با سایر مطالعات در گذشته

وجه تمایز این تحقیق با سایر مطالعات مشابه در گذشته در این است که تاکنون پژوهش‌هایی که در خصوص نحوه اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی روی رشد اقتصادی کشورها مورد بررسی قرار گرفته‌اند عمدتاً با استفاده از رویکرد اقتصادسنجی متعارف بوده است؛ در حالی که در این تحقیق در نظر داریم تا با استفاده از رویکرد اقتصادسنجی بیزی به بررسی این رابطه بپردازیم و نیز کمتر مطالعه‌ای به بررسی عملکرد بلند مدت و عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب پرداخته است.

روش تحقیق در این پایان نامه کتابخانه‌ای بوده که ابتدا در یک مطالعه جامع به تعریف انواع و علل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و آثار و پیامد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته سپس نقش آن را بر متغیرهای اقتصادی و مشخصاً رشد اقتصادی کشورهای میزبان بررسی می‌کنیم. همچنین مروری بر روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان و کشورهای منتخب نموده و در مرحله بعد با استفاده از رویکرد اقتصادسنجی بیزی، نحوه و میزان اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب میزبان تجزیه و تحلیل می‌نمائیم.

۷-۱- جامعه آماری و حجم آن

در مورد جامعه آماری در این پژوهش تعداد ۳۰ کشور که عمدتاً در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موفق بوده‌اند و از درآمد متوسط رو به بالا (طبق تقسیم‌بندی بانک جهانی)

برخوردار بوده‌اند انتخاب گریده‌اند که طی یک دوره زمانی یازده ساله (۲۰۱۰-۲۰۰۰) مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند.

۸-۱- تعاریف و واژه‌های کلیدی

۱-۸-۱- سرمایه

سرمایه به معنای وسیع دارایی‌های کل یک واحد اقتصادی را می‌گویند و متشکل از مالی است که از آن عایدی بدست می‌آید.^۱

۲-۸-۱- سرمایه‌گذاری خارجی

هر نوع سرمایه‌گذاری که بوسیله شرکت‌های خصوصی یا افراد حقیقی در کشورهای خارجی انجام شود، سرمایه‌گذاری خارجی نامیده می‌شود. سرمایه‌گذاری خصوصی خارجی به دو صورت زیر می‌باشد:
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۲ و سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی^۳ هر یک از این موارد را به اختصار توضیح می‌دهیم.

۳-۸-۱- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

تعاریف مختلفی در کتب، نشریات و مقاله‌های بین‌المللی در ارتباط با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ارائه شده است که اغلب دارای معانی و نکات مشترکی می‌باشد در ذیل به برخی از این تعاریف پرداخته می‌شود.

- طبق تعریف آنکتاد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عبارت است از سرمایه‌گذاری که مناسبات بلند مدت داشته و منعکس‌کننده کنترل و نفع مستمر شخصیت حقیقی یا حقوقی مستقیم یک کشور (سرمایه‌گذار یا شرکت مادر) در شرکتی واقع در خارج از وطن سرمایه‌گذار باشد. یک چنین سرمایه‌گذاری در برگیرنده معاملات اولیه بین این دو شخصیت و همچنین کلیه معاملات بعدی میان این دو و سایر شرکت‌های وابسته خارجی ثبتی و یا غیر ثبتی می‌باشد.^۴

- صندوق بین‌المللی پول (IMF) سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را اینگونه تعریف می‌کند سرمایه‌گذاری است که با هدف کسب منافع طولانی مدت توسط یک شخصیت حقیقی یا حقوقی مستمر در یک اقتصاد معین صورت می‌گیرد و هدف از آن حق رأی مؤثر در مدیریت شرکت می‌باشد. بنابراین جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی معمولاً بوسیله جریان سرمایه از یک محل به محل دیگر به قصد سرمایه‌گذاری در یک صنعت یا توسعه یک تجارت سنجیده می‌شود که در آن برای سرمایه‌گذار خارجی سودی دراز مدت متصور است. این معمولاً شامل انتقال تکنولوژی، مهارت‌ها، سازماندهی منابع مدیریتی و دسترسی به بازار نیز می‌شود. همانطور که ملاحظه می‌شود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شامل یک فاکتور کنترل نیز می‌باشد.

وزارت بازرگانی آمریکا در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مالکیت حداقل ۱۰ درصد از سهام شرکت سرمایه‌پذیر را ملاک قرار می‌دهد.

عموماً در کشور ما سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بدین گونه تعریف می‌شود که لازم است سرمایه‌گذار خارجی حضور فیزیکی داشته باشد و با قبول مسئولیت مالی کنترل و اداره واحد تولیدی را مستقیم در دست داشته باشد، بدین ترتیب سرمایه‌گذار به طور مستقیم در دارایی‌ها و منافع کشور سرمایه‌پذیر و اجرای فعالیت تولیدی نقش مؤثر دارد.

^۱ - فرهنگ اصطلاحات اقتصادی

^۲-Foreign Direct Investment

^۳-Foreign in Direct Investment

^۴-UNCTAD(1996) World Investment Report

^۱- Yearbook (1993) PP443-447- International financial statistics

۱-۸-۴- اجزای تشکیل دهنده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

الف) سرمایه‌سهمی: سهام شرکتی که سرمایه‌گذار خارجی در یک کشور خارج از وطن خود بدست‌آورد.

ب) عواید مجدداً سرمایه‌گذاری شده: از عواید شرکت است که به عنوان سود قابل تقسیم توسط شرکت وابسته توزیع نشود یا به وطن سرمایه‌گذار خارجی بازگشت داده نشود یک چنین سودهایی به صورت افزایش سرمایه ظاهر می‌شود.

ج) وام‌های بین‌المللی یا معاملات بین‌المللی: استقراض یا اعطای وام کوتاه مدت یا بلند مدت است که بین سرمایه‌گذاران مستقیم (شرکت مادر) و شرکت‌های وابسته وجود دارد.

۱-۸-۵- انواع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

سرمایه‌گذاری مستقل خارجی:

سرمایه‌گذاری‌های مستقل خارجی از نظر حقوقی به شرکت‌های خارجی با مالکیت صد درصد خارجی اطلاق می‌شود و چنانچه از عنوان آن نیز پیوسته در این قبیل سرمایه‌گذاری‌ها جایی برای سرمایه‌گذاران داخلی وجود ندارد و سرمایه‌گذاران خارجی از هر جهت دارای استقلال کامل می‌باشند. سرمایه‌گذاری مستقل در اکثر کشورها معمول است بدین ترتیب که شرکت‌های بزرگ برای گسترش امور تجاری خود اقدام به تاسیس شرکت‌هایی تحت قوانین تجاری کشور میزبان می‌نمایند. تعداد این شرکت‌ها ممکن است به تعداد کشورهایایی که اجازه تاسیس چنین شرکت‌هایی را می‌دهند برسد.

سرمایه‌گذاری‌های مشترک (شرکت‌های مختلط):

در کشورهای در حال توسعه شکل تکامل یافته سرمایه‌گذاری‌های خارجی به صورت سرمایه‌گذاری‌های مشترک می‌باشد در این نوع سرمایه‌گذاری‌ها هزینه‌های سرمایه‌گذاری و منافع حاصله از آن به تناسب بین سرمایه‌گذاران خارجی و داخلی تقسیم می‌گردد.^۱

۱-۸-۶- سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی سرمایه‌گذاری اسنادی (FPI)

این نوع سرمایه‌گذاری به سرمایه‌گذاری در تامین سهام نیز موسوم است و تفاوت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با سرمایه‌گذاری خارجی در پورتفولیو (FPI)^۲ آن است که شامل جوهی است که در بازارهای سهام خارجی صرف خرید سهام می‌شود و تمایز اصلی این دو در این است که FDI با مدیریت همراه است ولی در FPI چنین نیست و کنترل دارای اهمیت نمی‌باشد.^۳

سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی به دو شکل انجام می‌پذیرد:

الف) تامین یا خرید اسناد اعتباری قابل انتقال که توسط دولت وارد کننده سرمایه تضمین یا منتشر می‌شود.

ب) خرید اوراق قرضه یا سهام در کشور وارد کننده سرمایه توسط افراد ملیت‌های دیگر نکته مهم این است که خریداری یا در اختیار گرفتن سهام یا اوراق قرضه، منتشر شده به معنی ایجاد حق کنترل شرکت یا دولت توسط سهامداران نیست و حق سهامداران در کنترل فعالیت موسسه‌ای که سهام آن‌ها را در اختیار دارند محدود به داشتن سهام است.

در سال‌های اخیر شرکت‌های چند ملیتی توانسته اند شکل دیگری از سرمایه‌گذاری غیر مستقیم را بوجود آورند. برای مثال افراد یک کشور می‌توانند از طریق خرید سهام بانک جهانی

^۱ - موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، سرمایه‌گذاری خارجی فرصت‌ها و چالش‌ها، (۱۳۸۳)

^۲ - Foreign portfolio investment

^۳ - هادی زنون (۱۳۷۹)

سرمایه‌های لازم برای سرمایه‌گذاری در یک یا چند پروژه خاص در یک یا چند کشور را تامین کنند.

۱-۸-۷- **رشد اقتصادی:** افزایش تولید یک کشور در یک سال خاص در مقایسه با سال پایه در سطح کلان افزایش تولید ناخالص ملی یا تولید ناخالص داخلی در سال مورد بحث به نسبت مقدار آن در یک سال پایه رشد اقتصادی محسوب می‌شود. علت آنکه برای محاسبه رشد اقتصادی از قیمت‌های سال پایه استفاده می‌شود آن است که افزایش محاسبه شده در تولید ناخالص ملی ناشی از افزایش میزان تولیدات باشد و تأثیر افزایش قیمت‌ها حذف گردد.

۱-۸-۸- **رویکرد اقتصادسنجی بیزینی:** رویکردی جدید در اقتصادسنجی است که علاوه بر اطلاعات داده‌ها از مطالعات گذشته نیز در تخمین استفاده می‌شود. در اقتصادسنجی بیزینی به طور کلی برای هر پدیده‌ای که از آن اطلاع نداشته باشیم (اعم از پارامترها، ضرایب متغیرها و یا حتی خود مدل بهینه) یک توزیع در نظر گرفته و سپس با انجام نمونه‌گیری فراوان بر مبنای الگوریتم‌های مناسب اقدام به برآورد آن عامل می‌نمایند. همچنین امروزه این رویکرد توانسته با استفاده از الگوریتم‌های خاص که مبتنی بر نمونه‌گیری‌های فراوان است، اقدام به محاسبه‌ی حدودی مدل‌های بهینه نیز نماید که البته توضیح آن در چارچوب مدل مبنا و روش کمی این پژوهش نمی‌باشد.

اصل اساسی در روش مذکور آن است که متغیرهای تصادفی و توزیع آن‌ها، را بر مبنای اطلاعات قبلی محقق و داده‌ها و اطلاعات قابل مشاهده برآورد می‌نمایند.

۱-۹- جمع بندی فصل اول

کشورهای در حال توسعه در مقایسه با کشورهای توسعه یافته معمولاً در جهت پیشبرد برنامه‌های توسعه با کمبود سرمایه مواجه هستند که یکی از راه‌های اصلی فائق آمدن بر مشکل کمبود سرمایه و خروج از دور باطل فقر، با توجه به معضلات ناشی از باز پرداخت استقراض خارجی برای کشورهای در حال توسعه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) است که نقش مهمی در خصوصی‌سازی و تامین زیر ساخت‌ها، انتقال دانش فنی و مدیریتی، رشد تجارت و تقویت جهت‌گیری صادراتی در کشورهای میزبان و در نهایت رشد اقتصادی را فراهم می‌نماید.

فصل دوم

مرور مبانی نظری، پیامدها و عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سهم و
تأثیر آن بر رشد اقتصادی

مقدمه

با توجه به اهمیت سرمایه‌گذاری خارجی در رشد و توسعه اقتصادی و گسترش قابل توجه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از دهه ۱۹۸۰ نظریه‌های زیادی در جهت بررسی و توضیح این پدیده شکل گرفته است. این نظریه‌ها درصدد پاسخگویی به این سوالات هستند که چرا بنگاه‌ها در خارج از کشور خود سرمایه‌گذاری می‌کنند؟ کدام منطقه برای سرمایه‌گذاری انتخاب می‌شود؟ چرا برخی از کشورها در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موفق‌تر از سایر کشورهای دیگر عمل می‌کنند؟

از نظر تئوریک تزریق سرمایه به اقتصاد از این اعتقاد نشأت می‌گیرد که اقتصاددانان موتور رشد و توسعه اقتصادی را سرمایه می‌دانند. تئوری‌های سولو^۱، تئوری رشد و توسعه رستو^۲ و سایر تئوری‌های مدرن اغلب متکی بر افزایش توانایی‌های مادی از طریق بکارگیری سرمایه در کالبد اقتصاد است.

بنابراین در این فصل ابتدا نظریات مربوط به علل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها مطرح گردیده و سپس به بیان نظریات مربوط به آثار و پیامدهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته و در بخش دیگر عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سهم و اثرات آن بر روی رشد اقتصادی به همراه مرور بر مطالعات گذشته بیان می‌گردد.

۲-۱- مبانی نظری علل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

تا دهه ۱۹۶۰ هیچ تئوری مستقل و خوداتکائی برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود نداشت و مفهوم FDI در قالب بخشی از جریان سرمایه بین‌المللی مطرح می‌شد و بسیاری از ابعاد و ویژگی‌های مهم آن مورد غفلت قرار می‌گرفت.

ولی از دهه ۱۹۶۰ به بعد به دلیل افزایش حجم این نوع از سرمایه‌گذاری، ادبیات نظری فراوانی در جهت پاسخگویی و توضیح علل و انگیزه‌های وقوع FDI، زمان وقوع آن و کشورهای میزبانی که می‌تواند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آن صورت پذیرد، در اقتصاد وارد گردید.

اما دانینگ^۳ (۱۹۸۱) اشاره می‌دارد، دو مشکل عمده از این سال‌ها به بعد روی داد که دیگر FDI نمی‌توانست در قالب بخشی از نظریه نئوکلاسیک سرمایه مطالعه گردد. اول اینکه FDI چیزی فراتر از انتقال سرمایه بود و شامل مواردی چون انتقال تکنولوژی، مهارت‌های سازمانی و مدیریتی می‌شد و دوم اینکه برخلاف جریان سرمایه که انتقال مواد و جوه در میان دو بخش مستقل در بازار صورت می‌گرفت در FDI انتقال بیشتر در درون یک شرکت (بنگاه) روی می‌داد.^۴

^۱-Solow, Robert

^۲-Rostow, walt whitman

^۱-Dunning .J.,(1981)

^۲-Jonathan,Jones(2006),Foreign Direct Investment and the Regional Economy